

Duurzaamheidsbeleid Eersel 2017-2025

Duurzaamheidsbeleid Eersel 2017-2025

In opdracht van	Gemeente Eersel
Opgesteld door	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant Postbus 8035 5601 KA Eindhoven
Auteur	Erica Derijcke
Datum	18-04-2017
Status	concept

Samenvatting

Waarom duurzaamheidsbeleid

Er zijn enkele trends gaande, namelijk opwarming van de aarde, schaarser worden van grondstoffen en afname van biodiversiteit. Dit zijn alle drie trends die maken dat het moeilijker wordt voor toekomstige generaties om in hun behoeften te kunnen voorzien. Sinds de industriële revolutie stoten we in een hoog tempo CO₂ uit. Door deze en andere broeikasgassen wordt de aarde warmer en verandert het klimaat. We merken de gevolgen van klimaatverandering, door o.a. extreme regenbuien waarbij het water op de straten staat, hagelbuien die schade veroorzaken, langere periodes van droogte in de zomer en een stijgende zeespiegel. Tegelijkertijd zien we oneerlijkheid in de wereld als het gaat om leefomstandigheden en de arbeidsomstandigheden bij de winning van grondstoffen en productie.

Gemeente Eersel heeft samen met de Kempengemeenten de ambitie om in 2025 gezamenlijk energieneutraal te zijn en in de Toekomstvisie 2030 de ambitie vastgesteld om in 2030 zelf energieneutraal te zijn. Op dit moment wordt slechts 5,9% van de gebruikte energie in Eersel duurzaam opgewekt. Dat betekent dat er in zeer korte tijd een ingrijpende verandering in ons energiesysteem moet plaatsvinden en dat nog grote stappen gezet moeten worden. Een flinke versnelling is nodig om deze doelen te realiseren. Daarnaast is het belangrijk om te verbreden, zodat ook andere duurzaamheidsthema's die samenhangen met de energietransitie extra aandacht krijgen, namelijk afval/materialen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en eerlijke productie. Het tot nu toe uitgevoerde klimaatbeleid is geëvalueerd en de aanbevelingen zijn verwerkt in dit nieuwe duurzaamheidsbeleid.

Ambities

Daarin hanteren we de volgende ambities:

De Kempen zijn energieneutraal in 2025

In 2020 hebben we slechts 5% huishoudelijk restafval en wordt 95% hergebruikt

Het tot stand brengen van een circulaire economie in 2050

Eersel klimaatbestendig inrichten

Biodiversiteit in Eersel behouden en waar mogelijk verbeteren

Eerlijkheid in eigen land en in het buitenland mee laten wegen en waar mogelijk verbeteren

Beleidskeuzes

We realiseren ons dat de ambitie om met de Kempen energieneutraal te zijn in 2025 zeer ambitieus is, we wekken nu slechts 5,9% duurzaam op. Op deelterreinen zal het lastig worden om de ambitie te halen. Onder meer omdat op landelijk en provinciaal niveau een ander tempo wordt voorgestaan, zijn wet- en regelgeving en marktomstandigheden nog niet optimaal. Dat neemt niet weg dat we nu de noodzakelijke stappen moeten gaan zetten om de transitie naar een duurzame energievoorziening te versnellen. Er zijn maatregelen nodig voor de gebouwde omgeving, landbouw en vervoer. Daarnaast is grootschalige duurzame energieopwekking nodig om onze energievraag te verduurzamen.

Wat betreft afval en materialen richten we ons op zoveel mogelijk realiseren van bron scheiding bij het huishoudelijk afval. In een pilot in Molenakkers experimenteren we met de werkwijze van sortering van het huishoudelijk afval en het ophalen ervan. Bij goede resultaten wordt onderzocht in hoeverre deze werkwijze verder kan worden uitgerold in Eersel. Verdere verbetering van het sorteren van het afval dat wordt aangeboden op de Milieustraat is een tweede noodzakelijke stap

om 5% restafval in 2020 te halen. Een van de mogelijkheden is het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt voor het verder uitsorteren van ingeleverde spullen. Daarmee wordt tevens invulling gegeven aan het thema Eerlijkheid. Daarnaast zijn nog stappen te maken in het meer lokaal realiseren van een circulaire economie. Ook hier kunnen afval en materialen tot werkgelegenheidsproject dienen.

De gemeente gaat werken aan het klimaatbestendiger inrichten van de ruimte. Bij nieuwbouwontwikkelingen wordt een klimaatbestendige inrichting vanaf het begin meegenomen bij het ontwerp van het gebied en bekostigd vanuit de grondexploitatie. Ook stellen we randvoorwaarden ten aanzien van klimaatbestendige inrichting van de kavels. Een belangrijk instrument in het begin van de ontwerpfase van een nieuwbouwontwikkeling is het laten uitvoeren van een maatschappelijke kosten en batenanalyse waarbij de rol van groen, water en klimaat belangrijke weegfactoren dienen te zijn.

In dit duurzaamheidsbeleid zetten we in op extra maatregelen waarbij we andere partijen stimuleren om de biodiversiteit te behouden en te versterken. In het nog op stellen beleidsplan Groen Loont nemen we die maatregelen op die de gemeente zelf kan uitvoeren om de biodiversiteit te behouden en te versterken.

We moedigen agrariërs aan om vormen van landbouw te bedrijven die de biodiversiteit bevorderen, zoals bij biologische landbouw. Door het stoppen van een deel van de agrariërs zullen agrarische bedrijven leeg komen te staan. Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (VAB) bieden kansen voor verduurzaming, waaronder het verbeteren van de biodiversiteit op vrijkomende percelen.

Gemeente Eersel neemt het thema eerlijkheid mee in haar inkooptrajecten. Dat betekent enerzijds dat we invulling geven aan social return, en anderzijds dat we proberen inzichtelijk te krijgen in hoeverre producten en diensten in de gehele keten eerlijk tot stand zijn gekomen.

Werkwijze

De rol van de overheid verandert, het is steeds belangrijker om in gesprek te zijn (en blijven) met inwoners, bedrijven en andere organisaties in de gemeente; samen bereik je meer. Bij het realiseren van de duurzaamheidsambities zien we als gemeente drie rollen voor onszelf weggelegd: we geven het goede voorbeeld, we dagen iedereen uit om te werken aan het realiseren van de stippen op de horizon en we houden de vinger aan de pols bij het toewerken naar onze stippen op de horizon.

Duurzaamheid wordt in de werkwijze van de medewerkers van de gemeente geïntegreerd, zodat duurzaamheid wordt meegewogen bij keuzes die gemaakt worden en besluiten die genomen worden. De leerkring duurzaamheid die we in 2016 binnen de gemeentelijke organisatie zijn gestart heeft een sleutelrol hierin.

Inhoud

1 Inleiding	6
2 Waarom duurzaamheidsbeleid	7
3. Hoe ziet een duurzaam Eersel eruit?	11
3.1 Energie	11
3.2 Afval en materialen	12
3.3 Klimaatadaptatie	12
3.4 Biodiversiteit	13
3.5 Eerlijkheid	13
4. Waar staat de gemeente	14
4.1 Energie	14
4.2 Afval en materialen	16
4.3 Klimaatadaptatie	16
4.4 Biodiversiteit	17
4.5 Eerlijkheid	18
5. Keuzes duurzaamheidsbeleid	19
5.1 Energie	19
5.2 Afval en materialen	21
5.3 Klimaatadaptatie	22
5.4 Biodiversiteit	22
5.5 Eerlijkheid	23
6. Werkwijze	24
Bijlage 1. Beleidskader	25
1.1 Energie	25
1.2 Duurzaam bouwen	27
1.3 Afval en materialen	28
1.4 Klimaatadaptatie	29
1.5 Biodiversiteit	30
1.6 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen	31
Bijlage 2 Aanvullende indicatoren ten behoeve van monitoring	33

1 Inleiding

Gemeente Eersel heeft samen met de Kempengemeenten de ambitie om in 2025 gezamenlijk energieneutraal te zijn en in de Toekomstvisie 2030 de ambitie vastgesteld om in 2030 zelf energieneutraal te zijn. Op dit moment wordt slechts 5,9% van de gebruikte energie in Eersel duurzaam opgewekt. Dat betekent dat er in zeer korte tijd een ingrijpende verandering in ons energiesysteem moet plaatsvinden en dat nog grote stappen gezet moeten worden. Een flinke versnelling is nodig om deze doelen te realiseren. Daarnaast heeft gemeente Eersel de wens om te verbreden, zodat ook andere duurzaamheidsthema's die samenhangen met de energietransitie extra aandacht krijgen, namelijk afval/materialen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en eerlijke productie. Voor u ligt het nieuwe Duurzaamheidsbeleid voor de periode 2017-2025. Hierin zijn de aanbevelingen verwerkt van de evaluatie van het tot nu toe uitgevoerde klimaatbeleid. Er wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld voor de periode 2017-2020.

Bij de totstandkoming van dit stuk zijn verschillende partijen geraadpleegd, waaronder Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO), het Huis van de Brabantse Kempen, het Kempisch Ondernemers Platform (KOP), KempenEnergie, Alius Energy, de provincie Noord-Brabant en Enexis.

In dit duurzaamheidsbeleid wordt de ambitie van Eersel verwoord en geplaatst binnen (inter)nationale, Brabantse en regionale ambities. In hoofdstuk 2 gaan we in op wat we verstaan onder duurzaamheid en waarom duurzaamheidsbeleid nodig is. In hoofdstuk 3 geven we onze ambities aan en schetsen we een doorkijk naar wat deze ambities betekenen. Vervolgens vindt u in hoofdstuk 4 waar we als gemeente staan op de duurzaamheidsthema's ten opzichte van de ambitie. In hoofdstuk 5 gaan we in op de keuzes in dit duurzaamheidsbeleid en sluiten we af in hoofdstuk 6 met de werkwijze die we voor ogen hebben in het realiseren van onze ambities.

2 Waarom duurzaamheidsbeleid

Duurzaamheid is een breed begrip. Een veel gebruikte definitie van duurzame ontwikkeling is: “ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen” (VN-commissie Brundtland, 1987).

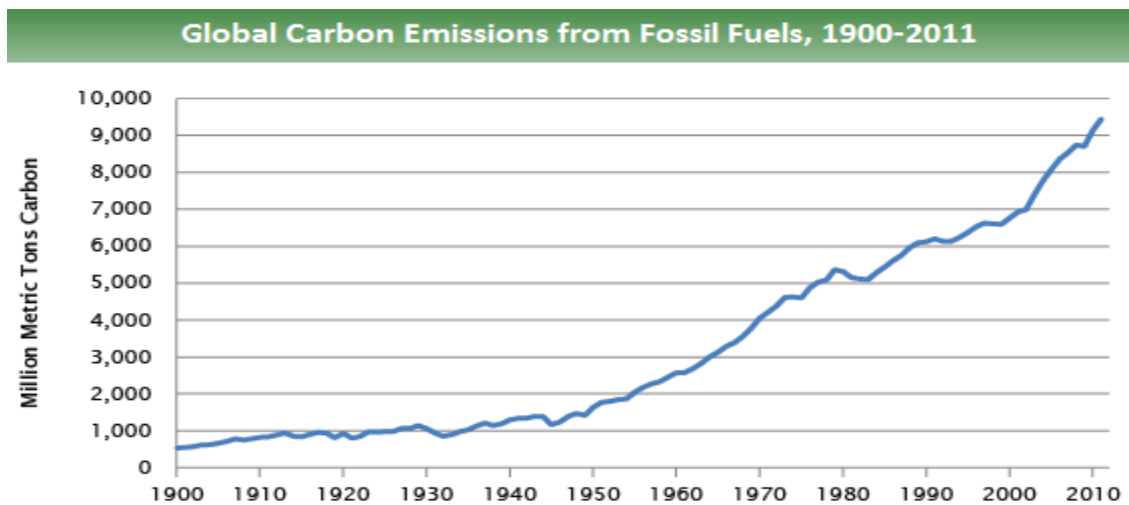
Gemeente Eersel gebruikt de volgende definitie:

Onze samenleving maatschappelijk verantwoord inrichten, zodat wordt voorzien in de behoeften van mens en milieu nu en later.

Er zijn enkele trends gaande, namelijk opwarming van de aarde, schaarser worden van grondstoffen en afname van biodiversiteit. Dit zijn alle drie trends die maken dat het moeilijker wordt voor toekomstige generaties om in hun behoeften te kunnen voorzien. Tegelijkertijd zien we oneerlijkheid in de wereld als het gaat om leefomstandigheden en de arbeidsomstandigheden bij de winning van grondstoffen en productie.

Opwarming van de aarde

Sinds de industriële revolutie stoten we in een hoog tempo CO₂ uit (zie figuur 1). Door deze en andere broeikasgassen wordt de aarde warmer en verandert het klimaat. We merken de gevolgen van klimaatverandering, door o.a. extreme regenbuien waarbij het water op de straten staat, hagelbuien die schade veroorzaken, langere periodes van droogte in de zomer en een stijgende zeespiegel. Enerzijds zijn maatregelen nodig om onze gemeente voor te bereiden op een veranderend klimaat. Dat noemen we klimaatadaptatie. Anderzijds moeten we maatregelen nemen om verdergaande temperatuurstijging tegen te gaan door de CO₂ uitstoot fors te reduceren. De urgentie om extra stappen te zetten tegen klimaatverandering is nu groter dan ooit, willen we voorkomen dat er onomkeerbare processen in gang gezet worden. Op duurzaamheidsgebied kennen we daarom een grote uitdaging, namelijk de transitie naar een duurzame energievoorziening. Met een duurzame energievoorziening reduceren we de CO₂ uitstoot drastisch, doordat we de energie die we gebruiken op een duurzame wijze opwekken, dus met behulp van zon, wind, water en omgevingswarmte.

Figuur 1 ontwikkeling mondiale CO2 uitstoot¹.

Schaarste van grondstoffen

Door de groei van de wereldbevolking en de toenemende welvaart van die wereldbevolking neemt de behoefte aan grondstoffen sterk toe. Daardoor neemt het risico van mondiale overexploitatie toe en komt het natuurlijk kapitaal als basis voor onze grondstoffenproductie in potentie in gevaar. De uitdaging om grondstoffen op de juiste tijd en plaats voorhanden te hebben, is vooral een combinatie van politieke, financiële, technologische, milieu- en sociale factoren. Schaarsten kunnen het gevolg zijn. De beschikbaarheid van economisch winbare grondstoffen is op de (middel)lange termijn niet meer per definitie vanzelfsprekend (bron: Grondstoffen notitie, 2011).

Van directe fysieke schaarste van ertsen en industriële mineralen of biologische grondstoffen zoals soja, palmolie is op dit moment geen sprake. Voor de nabije toekomst zijn er voldoende bewezen voorraden. De trend is echter dat de zuiverheid van veel ertsen afneemt en dat er ondanks schaalvergroting, verhoogde efficiency en innovatie, steeds meer water en elektriciteit nodig is voor de winning.

Niet-duurzame consumptie en productie, en toenemend gebruik van grondstoffen veroorzaken afname van de veerkracht van de aarde om in (hernieuwbare) grondstoffen te voorzien. Duurzaam gebruik van grondstoffen vereist dat rekening wordt gehouden met de gevolgen in termen van people, planet en profit, zodat dit gebruik ook op langere termijn kan worden voortgezet, zonder afwenteling van negatieve aspecten op milieu en biodiversiteit, op andere regio's in de wereld of toekomstige generaties. Een transitie naar een circulaire economie is nodig waarbij we kringlopen van materialen sluiten en we grondstoffen niet sneller uitputten dan dat de aarde kan herstellen en we minder grondstoffen uit de natuur hoeven te winnen.

Afname biodiversiteit

Biodiversiteit is de variatie tussen soorten, binnen soorten en van ecosystemen. Door de wijze waarop de mens de aarde gebruikt komt er minder ruimte voor natuur, planten en dieren. Ook heeft een veranderend klimaat gevolgen voor de biodiversiteit.

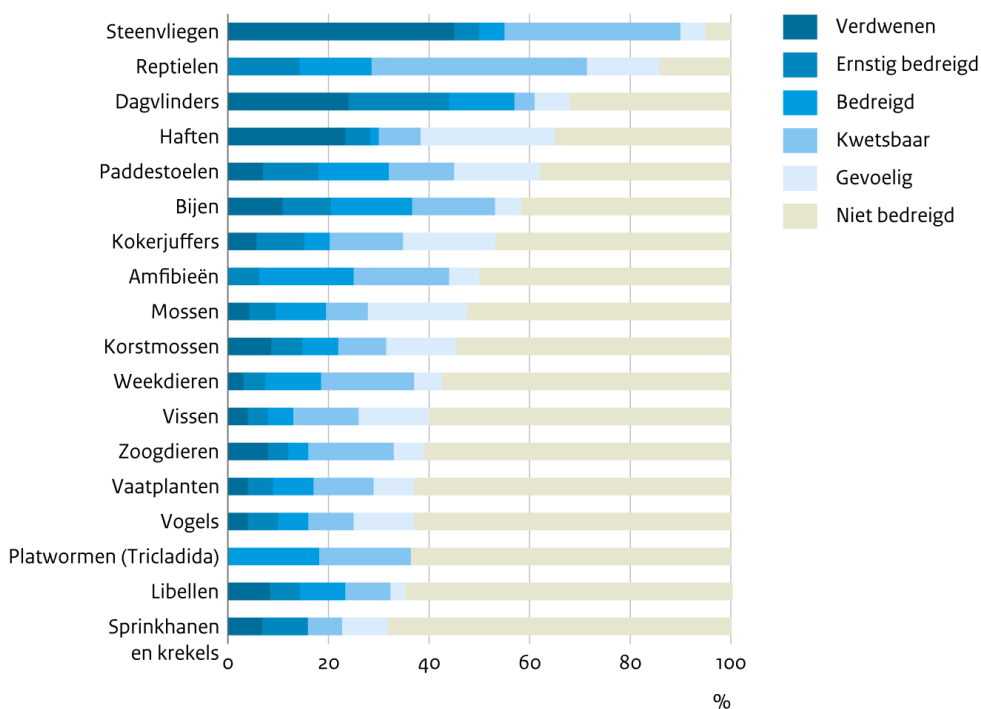
De IUCN Rode Lijst van bedreigde soorten is de meest uitgebreide en meest gebruikte informatiebron over de status van dier- en plantensoorten over de hele wereld: momenteel wordt ca 30% van alle geëvalueerde dier- en plantensoorten met uitsterven bedreigd (echter de helft van de soorten is nog niet geëvalueerd).

¹ Boden, T.A., Marland, G., and Andres R.J. (2015). Global, Regional, and National Fossil-Fuel CO2 Emissions. Carbon Dioxide Information Analysis Center, Oak Ridge National Laboratory, U.S. Department of Energy, doi 10.3334/CDIAC/00001_V2015

Biodiversiteit is de pijler van al het leven op aarde en vervult verschillende ecosysteemfuncties zoals regulatie (bijvoorbeeld waterzuivering en klimaatverandering) of productie (bijvoorbeeld landbouw, visserij, gezondheidszorg). Het is daarom nodig dat we maatregelen nemen om biodiversiteit te behouden en te versterken.

In figuur 2 is te zien dat de biodiversiteit in Nederland sterk is afgenomen. Per soortgroep is aangegeven hoeveel procent van de soorten in een soortgroep bedreigd of uitgestorven is (gegevens van 2015). Bij steenvliegen is te zien dat bijna de helft van de soorten uit ons land verdwenen is. Bij reptielen is te zien dat vrijwel alle soorten bedreigd zijn.

Percentage bedreigde soorten per soortgroep

Bron: PGO's, WUR

CBS/nov16
www.clo.nl/nl105213

Figuur 2 Aantal bedreigde soorten in Nederland, per 2015

Eerlijkheid

Het aantal mensen dat in extreme armoede leeft, van minder dan USD 1,25 per dag, daalde wereldwijd van bijna 1,9 miljard mensen in 1990 naar 836 miljoen in 2015. Daar staat tegenover dat de ongelijkheid binnen landen wereldwijd groeit. In veel ontwikkelde landen zijn de inkomensverschillen nog nooit zo groot geweest. De kloof tussen arm en rijk is het scherpst voelbaar in ontwikkelingslanden. Zulke grote verschillen in kansen op een menswaardig bestaan zijn onrechtvaardig².

Wereldwijd werken 168 miljoen kinderen, waarvan 85 miljoen kinderen onder gevaarlijke omstandigheden (bron: Unicef).

In Nederland zijn goede arbeidsomstandigheden bij wet geregeld en redelijk vanzelfsprekend. Deze voldoen aan de basisnormen die de International Labour Organization (ILO) heeft ontwikkeld. Niet

² Bron: Kamerbrief Inclusieve ontwikkeling in de Nederlandse programma's voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, 28 september 2015 en The Millennium Development Goals Report 2015

overal op de wereld wordt de nationale wetgeving goed nageleefd. Bovendien kan het voorkomen dat de lokale wetgeving minder ver gaat dan de normen die de ILO heeft opgesteld. Gemeente Eersel kan vanuit haar positie eerlijkheid in de wereld bevorderen door bij inkooptrajecten aandacht aan het thema eerlijkheid te besteden. Het is niet altijd gemakkelijk om te achterhalen onder welke omstandigheden producten tot stand komen. Laat staan om voor 100% uit te sluiten dat kinderarbeid of slechte arbeidsomstandigheden in de keten voorkomen. Toch kunnen we het verschil maken door kritisch te zijn bij inkooptrajecten.

In dit duurzaamheidsbeleid richten we ons op de beleidsonderwerpen (tussen haakjes enkele voorbeelden):

- Energie
(besparing, duurzame opwekking, duurzame mobiliteit)
- Afval en materialen
(van lineaire economie naar circulaire economie)
- Klimaatadaptatie
(waterbeheer, voorkomen hittevorming)
- Biodiversiteit
(behouden en versterken via groen-, natuur- en landschapsinrichting en -beheer)
- Eerlijkheid
(eerlijke omstandigheden achter de producten en diensten die we leveren en gebruiken)

3. Hoe ziet een duurzaam Eersel eruit?

3.1 Energie

Eersel heeft samen met de Kempengemeenten de volgende ambitie:

De Kempen zijn energieneutraal in 2025

Met energieneutraal wordt over het algemeen bedoeld dat alle energie die wordt gebruikt binnen de grenzen van de Kempengemeenten³ duurzaam wordt opgewekt. Om deze doelstelling te halen zullen we enerzijds een flinke hoeveelheid energie moeten besparen en anderzijds de productiecapaciteit voor duurzame opwekking vergroten, zodat we in 2025 alle energie die we gebruiken binnen de grenzen van de Kempengemeenten duurzaam opwekken. Mogelijk zullen we ook een deel van de productiecapaciteit buiten de gemeentegrenzen realiseren.

Er is een grote omslag, een transitie nodig van een fossiele energievoorziening naar een energievoorziening uit duurzame bronnen (zon, wind, biomassa, omgevingswarmte). Alle energie die we verbruiken wekken we duurzaam op. De duurzame energie wekken we lokaal, decentraal op. Het aandeel elektriciteitsgebruik in ons energieverbruik neemt toe (elektrificatie). Het elektriciteitsnetwerk wordt hiervoor geschikt gemaakt. Ook is de verwachting dat het belang van decentrale opslag van energie (in accu's of waterstofcellen bijv.) en vraagsturing (slim laden auto's) toeneemt om de pieken tussen aanbod en vraag op te vangen. Bij grote industriële installaties en energiecentrales wordt CO₂ afgevangen en opgeslagen. Alle bestaande gebouwen en kantoren zijn energieneutraal. Dat betekent dat we de industrie en gebouwde omgeving aardgasvrij zullen maken. Bestaande woningen worden losgekoppeld van de aardgasinfrastructuur, worden voorzien van een isolatieschil en installaties voor duurzame energieopwekking, zoals warmtepompen en zonnepanelen. Nieuwbouwwoningen worden niet meer op het aardgasnet aangesloten. Bedrijven gaan over op een circulaire en biobased productie waarbij ze gebruik maken van duurzame energie. Dat betekent naast energiebesparing vooral een ander productieproces dat niet langer is gebaseerd op koolstof, maar op tweede of hogere generatie biomassa⁴. Groen gas⁵ kan op beperkte schaal lokaal ingezet worden. We maken vaker gebruik van deelauto's en openbaar vervoer. De auto's en vrachtwagens die rijden zijn elektrisch of rijden op biobrandstoffen. We eten meer plantaardig, lokaal en seizoensgebonden voedsel (hiermee besparen we veel op indirect energieverbruik). De energietransitie is een grote maatschappelijke opgave, omdat deze direct ingrijpt op het dagelijks leven en de leefomgeving van mensen.

³ Alle energie die wordt gebruikt door woningen, bedrijven, organisaties, verkeer en vervoer (incl snelwegen).

⁴ De eerste generatie biobrandstof wordt gewonnen uit gewassen die ook voor voedsel geschikt zijn. De tweede generatie biobrandstoffen worden gemaakt uit afvalstoffen, zoals maïsresten of planten die niet geschikt zijn voor voedsel, bijvoorbeeld houtsnippers. Er is een derde generatie biobrandstof in ontwikkeling; op basis van algen en zeewier, hierbij is minder concurrentie met landgebruik. Bij de vierde generatie produceren micro-organismen zelf de brandstof.

⁵ Biogas wordt geproduceerd uit onder meer slib, afval van stortplaatsen, tuinafval, resten groente en fruit, en dierlijke restproducten zoals koeienmest. Het biogas wordt vervolgens gezuiverd en gedroogd en op dezelfde kwaliteit als aardgas gebracht. Na deze bewerkingen mag het groen gas heten en is het een duurzaam alternatief voor fossiel aardgas.

3.2 Afval en materialen

Eersel heeft de volgende ambities:

In 2020 hebben we slechts 5% huishoudelijk restafval en wordt 95% hergebruikt

Het tot stand brengen van een circulaire economie in 2050

We hebben als gemeente een belangrijke rol bij het inzamelen van het afval en het zoeken naar afzetkanalen voor hergebruik. We zetten in op de ambitie van 95% hergebruik van het huishoudelijke afval. Deze ambitie ligt hoger dan de Rijksambitie.

We streven naar een circulaire economie. In een circulaire economie worden producten en diensten uitgewisseld in gesloten kringlopen of cirkels. Dit betekent dat we streven naar producten en materialen een zo lang mogelijke levensduur te geven, optimaal hergebruik en herstel van producten te faciliteren, en na gebruik te recyclen op zo'n manier dat de materialen opnieuw kunnen worden gebruikt voor gelijkwaardige producten. In een biologische kringloop vloeien reststoffen na gebruik veilig terug in de natuur. In een technische kringloop worden product(onderdelen) zo ontworpen dat deze op kwalitatief hoogwaardig niveau opnieuw gebruikt kunnen worden. Hierdoor blijft de economische waarde zoveel mogelijk behouden.

In een circulaire economie worden niet-hernieuwbare voorraden met zuinigheid, gecontroleerd gebruikt, en worden hernieuwbare grondstoffen zo gebruikt dat de voorraad in balans blijft. Dit betekent dat producten en onderdelen zo vaak en zo lang mogelijk worden gebruikt, en worden ontworpen om lang mee te gaan, repareerbaar zijn, en eenvoudig uit elkaar te halen zijn voor recycling. Ook worden producten ontwikkeld die door meerdere mensen worden gebruikt, bijvoorbeeld via deelplatformen of businessmodellen waar producten tijdelijk worden gebruikt en weer worden teruggenomen, zoals leasemodellen, product service systems, en verhuur.

We houden een gelijke ambitie aan als het Rijk, namelijk een circulaire economie in 2050. De gemeente kan met haar inkoopbeleid een voorbeeld geven door zelf circulair in te kopen. Door met meerdere overheidsdiensten (zoals het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen beoogt) te vragen om circulaire en duurzame producten kunnen we een afzetmarkt creëren voor bepaalde producten en diensten en kunnen we een voorbeeld geven aan andere partijen. Dit moedigt ook bedrijven aan om het product of de dienst aan te schaffen.

3.3 Klimaatadaptatie

Eersel heeft de ambitie:

Eersel klimaatbestendig inrichten

Klimaatbestendig wil zeggen dat de gemeente zo is ingericht dat deze bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering: wateroverlast, droogtestress en hittestress. Voorbeelden van klimaatbestendig inrichten om wateroverlast tegen te gaan zijn regenwater lokaal vasthouden en infiltreren, bijvoorbeeld met afkoppelen van regenwater, verlaagde groenvoorzieningen in de wijk en het aanleggen verkeersdrempels. Hittestress wordt tegen gegaan door gebieden in te richten met niet meer verharding dan noodzakelijk, meer water en groen in de wijk. Droogtestress wordt

tegengegaan door bijvoorbeeld gebieden in te richten met niet meer verharding dan noodzakelijk en het verder afkoppelen van verhard oppervlak.

Gemeente Eersel neemt maatregelen om de gemeente klimaatbestendig in te richten op alle drie de thema's: wateroverlast, droogtestress en hittestress. Gebiedsontwikkeling en reconstructies zijn natuurlijke momenten om de inrichting klimaatbestendig uit te voeren. In bestaand bebouwd gebied zijn de mogelijkheden beperkter voor het treffen van maatregelen. Als de gemeente de knelpunten in het stedelijk watersysteem inzichtelijk heeft, kan deze maatregelen treffen om hevige neerslag te verwerken. Daarnaast worden de inwoners bewust gemaakt van het veranderende klimaat en wat zij er zelf aan kunnen doen om hiermee om te gaan en de gevolgen hiervan te beperken, zoals eigen terrein niet meer dan noodzakelijk verharden en een regenton gebruiken.

3.4 Biodiversiteit

Eersel heeft de ambitie:

Biodiversiteit in Eersel behouden en waar mogelijk verbeteren

Gemeente Eersel beoogt de biodiversiteit in Eersel te behouden en waar mogelijk verbeteren, initiatieven te ondersteunen vanuit de samenleving ter bevordering van de biodiversiteit en acties ter bevordering van de biodiversiteit waar mogelijk of nodig te laten aansluiten op bestaande natuurplannen van de gemeente en andere organisaties.

Gemeente Eersel moedigt agrariërs aan om vormen van landbouw te bedrijven die de biodiversiteit bevorderen, zoals bij biologische landbouw.

3.5 Eerlijkheid

Eersel heeft de ambitie:

Eerlijkheid in eigen land en in het buitenland mee laten wegen en waar mogelijk verbeteren

Met eerlijkheid bedoelen we dat we verder kijken en begaan zijn met de omstandigheden achter de producten en diensten die we gebruiken en die we leveren. Bij investeringen die de gemeente doet, streven we ernaar dat deze, naast het 'gewone' rendement, ook een concrete sociale winst (return) oplevert. Daardoor dragen we positief bij aan de werkgelegenheid in eigen land voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook dragen we positief bij aan de leefomstandigheden elders en komen we op voor de rechten van hen die geen stem hebben. Dit doen we door bij onze beleidskeuzes en inkopen het thema eerlijkheid mee te nemen. Dat kan door principes van social return toe te passen of door na te gaan in hoeverre de productieketen eerlijk is. In veel gevallen zal het lastig zijn om de gehele productketen in beeld te krijgen wat betreft eerlijkheid. Door deze ambitie te stellen geven we aan dat we er belang aan geven en dat we ons inspannen om meer te weten te komen over eerlijkheid en dit mee te laten wegen.

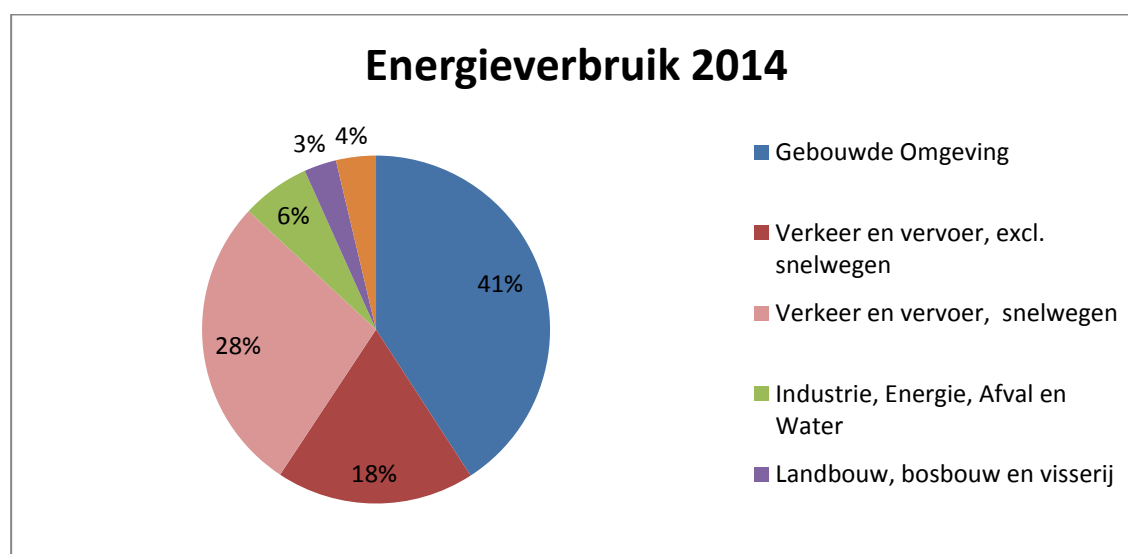
4. Waar staat de gemeente

4.1 Energie

In Eersel gebruiken we in 2014 in totaal 1.995 TJ aan energie⁶. In tabel 1 en figuur 3 is te zien dat het grootste deel van het energiegebruik voor rekening komt van verkeer en vervoer, waarvan 60% door verkeer en vervoer op de snelweg (551 TJ). Op de tweede plaats volgt de gebouwde omgeving, waarvan het grootste deel door woningen en een kleiner deel voor commerciële en publieke dienstverlening.

Tabel 1. Energiegebruik Eersel (2014)

	Energiegebruik (TJ)
Gebouwde Omgeving	815
Verkeer en vervoer, incl. snelwegen, excl. railverkeer	919
Industrie, Energie, Afval en Water, excl. gasgebruik Energieproductie	127
Landbouw, bosbouw en visserij	60
Hernieuwbare warmtegebruik	74
Totaal	1.995

Figuur 3 Energiegebruik Eersel (2014)

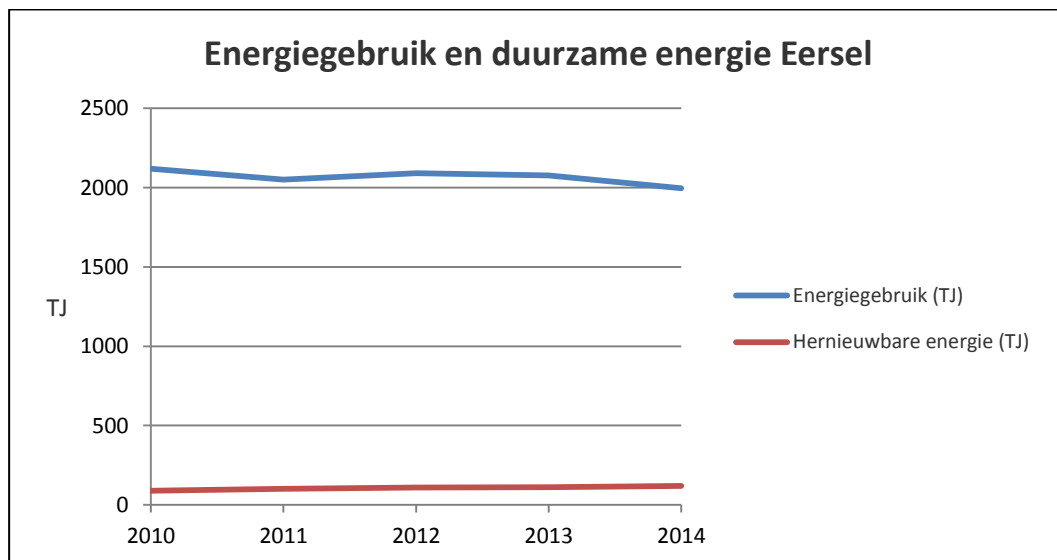
In tabel 2 is te zien dat we in 2014 119 TJ duurzaam opwekken. Houtkachels bij woningen hebben het grootste aandeel in de duurzaam opgewekte energie, gevolgd door biobrandstoffen die verplicht zijn bijgemengd.

Tabel 2. Duurzame energie Eersel (2014)

	Duurzame energie (TJ)
Zonnestroom	14
Houtkachels woningen	73
Biobrandstoffen in wegverkeer (bijmenging)	30
Biobrandstoffen mobiele werktuigen (bijmenging)	1
Totaal	119

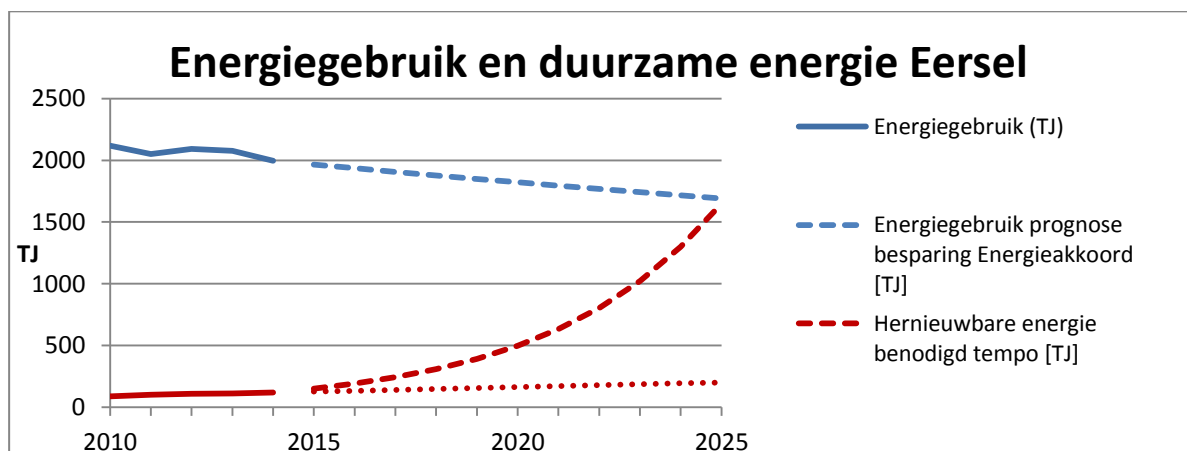
⁶ De cijfers van 2014 zijn de meest recente beschikbare gegevens. Bron: www.klimaatmonitor.databank.nl. TeraJoule is een eenheid voor energie, 1TJ = 1.000 GJ = 1.000.000 MJ = 1.000.000.000 kJ = 1.000000.000.000 J. 1 TJ komt overeen met het jaarlijkse elektriciteitsverbruik van ongeveer 90 huishoudens (3.100 kWh gemiddeld jaarlijks verbruik)

In figuur 4 zijn het energiegebruik in Eersel en de duurzame energieopwekking in beeld gebracht tussen 2010 en 2014. Van het totale energiegebruik wekken we in Eersel 5,9% duurzaam op. Daarmee lopen we iets voor op Nederland als geheel (5,0%).

Figuur 4 Energiegebruik en duurzame energie in Eersel

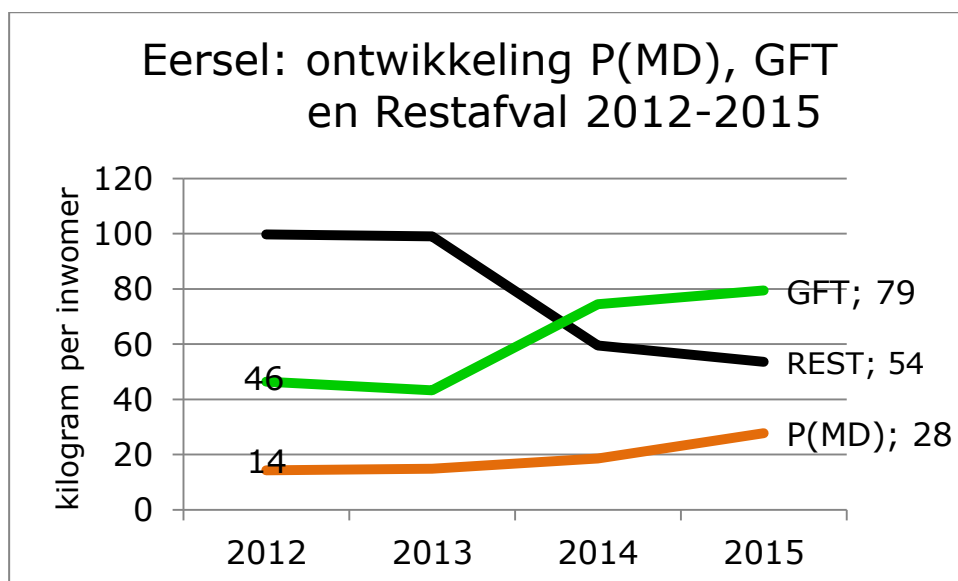
In figuur 5 zijn opnieuw de cijfers van 2010 tot 2014 opgenomen. Met een blauwe streepjeslijn is het energiegebruik geprognostiseerd met de landelijke bespaardoelstelling van 1,5% per jaar. De trend in de duurzame energie opwekking van 2010-2014 is met rode stippellijn doorgetrokken. Met een rode streepjeslijn is de duurzame energieopwekking aangegeven die benodigd is om de doelstelling van energieneutraal in 2025 te halen. Wanneer de lijnen van energiegebruik en duurzame opwekking elkaar kruisen, is de gemeente energieneutraal. Figuur 5 laat zien dat het tempo van energiebesparing in Eersel hoger moet liggen dan 1,5% per jaar en/of het tempo waar de duurzame opwekking toeneemt opgevoerd moet worden t.o.v. de huidige trend, willen we de doelstelling van energieneutraal in 2025 halen. Dit geldt ook als we het aandeel energieverbruik (551 TJ in 2014) vanwege de snelweg buiten beschouwing zouden laten.

Figuur 5 Energiegebruik en duurzame energie in Eersel met prognoses tot 2025

4.2 Afval en materialen

In 2015 werd in Eersel meer dan 75% van het huishoudelijk afval aan de bron gescheiden en hergebruikt. In figuur 6 is de ontwikkeling te zien in de huis-aan-huis opgehaalde afvalfracties per inwoner.

Figuur 6 Ontwikkeling P(MD), GFT en restafval 2012-2015 in Eersel

De grafiek laat zien dat de inwoners in 2015 gemiddeld nog maar 54 kg restafval overhielden. Daarmee scoort Eersel erg goed ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Sorteervoorproeven laten zien dat er nog relatief veel herbruikbare stoffen in het restafval zitten. Om die extra afvalscheiding voor elkaar te krijgen en de laatste stap te zetten naar de afgesproken doelstelling wordt in de Molenakkers in 2017 een pilot uitgevoerd. Resultaten met een vergelijkbare proef in Reusel-De Mierden en afgaand op de eerste resultaten is de verwachting dat 5% restafval of wel 20 kg haalbaar is met het huishoudelijk afval. Het belangrijkste knelpunt ligt nu nog op de Milieustraat. De exploitant heeft de opdracht gekregen om de werkwijze aan te passen zodat de spullen die worden ingeleverd bij de Milieustraat verder gesorteerd worden, zodat het doel van 5% restafval in 2020 gerealiseerd wordt.

4.3 Klimaatadaptatie

In 2016 en 2017 zijn onderzoeken opgestart die ingaan op klimaatverandering. De gemeente Eersel heeft een maaiveldanalyse uitgevoerd waarmee gevoelige locaties inzichtelijk gemaakt zijn als neerslag niet meer door de riolering kan worden verwerkt. Daarnaast is een onderzoek gestart naar de afvoercapaciteit van de riolering. Hieruit volgt waar de knelpunten zijn in de riolering en kunnen we bepalen welke maatregelen nodig zijn.

Vanuit de Metropoolregio Eindhoven is in 2017 een Klimaatstresstest Light uitgevoerd die ingaat op wateroverlast, droogtestress en hittestress. Hieruit blijkt dat hittestress toeneemt, dat grondwaterstanden dalen en dat op sommige plakken wateroverlast kan voorkomen. Het aantal nachten warmer dan 20 graden in de kernen neemt toe van enkele dagen tot 1-2 weken per jaar en op sommige plekken in de kern Eersel tot 2-3 weken per jaar. Op deze kaart zijn ook locaties aangeduid van kwetsbare tehuizen en buurten waar meer dan 25% ouderen wonen. De (laagste) grondwaterstanden dalen: in een groot deel van de gemeente 5-20 cm, bij Vessem, Kneysel en Wintelre 20-30 cm en ten noorden van Wintelre met meer dan 30 cm. Dat zou een probleem kunnen opleveren voor landbouw of natuur, afhankelijk van het gewas/de natuur. Voor gebouwen

zal dat geen probleem opleveren, omdat in Eersel op zandgrond is gebouwd. Wateroverlast (overstroming in de buurt van waterlopen) is mogelijk ten noorden van Steensel en ten noorden van Wintelre.

Vooruitlopend op concrete maatregelen wordt bij rioolvervanging en reconstructie aandacht besteed aan klimaatverandering. Door het afkoppelen van verhard oppervlak van de gemengde riolering en de neerslag in de bodem te infiltreren via onder andere wadi's, wordt een bijdrage geleverd aan het beperken van droogtestress en krijgt de bestaande riolering meer ruimte om hevige neerslag te verwerken waarmee wateroverlast wordt beperkt.

Bij herbestrating van de Nieuwstraat is zogenaamd wit asfalt aangebracht. Dit absorbeert minder warmte en draagt bij aan het tegengaan van hittestress.

In het buitengebied is veel aandacht om in beekdalen op natuurlijke wijze neerslagpieken op te vangen door het laten hermeanderen van beken en de realisatie van bufferzones door (delen van) beekdalen bijvoorbeeld als natuurgebied in te richten. Recente voorbeelden hiervan zijn De Gender, De Bruggenrijt en De Kleine Beerze. In het cultuurgroen binnen de kom is, behalve de aanleg van wadi's, beleidsmatig nog niet uitgewerkt op welke strategisch gelegen locaties groen ingezet kan worden om overtollig regenwater te laten infiltreren, dan wel groen in te zetten om hittestress in versteende en dicht bebouwde wijken te beperken.

4.4 Biodiversiteit

Eersel is een gemeente met veel groene gebieden binnen haar grenzen. De gemeente wordt getypeerd door droge zandgronden met heidevelden en vennen, (naald)bossen, landbouwgebieden, vochtige beekdalen en kleinschalige cultuurlandschappen. De gemeente is dus aardig bedeeld met biodiversiteit en herbergt enkele zeldzame ecosystemen en soorten. Dit heeft positieve effecten voor de gemeente en haar inwoners. De gemeente Eersel en haar inwoners hebben een grote verantwoordelijkheid met betrekking tot de bescherming van aanwezige soorten en het behoud van ecosystemen.

De gemeente Eersel ligt in het groene grensgebied van Nederland en België. Hierdoor komt in deze regio een aantal soorten voor die uit de rest van Nederland zijn verdwenen, of komen juist nieuwe soorten (terug) Nederland binnen. Biodiversiteit stopt niet bij de grens. De gemeente Eersel moet daarom zorgen dat nieuwe soorten Nederland binnen kunnen trekken, bijvoorbeeld door de aanleg van ecologische verbindingen. Het is daarom ook niet toevallig dat in de gemeente Eersel het start- (of eind)punt ligt van de enige Robuuste Ecologische Verbinding (REV) van Noord-Brabant. Deze verbinding moet een soort snelweg vormen voor biodiversiteit.

Tussen 2009 en 2016 zijn diverse acties van het Actieplan biodiversiteit uitgevoerd om een extra inspanning te leveren voor biodiversiteit, als aanvulling op de reeds bestaande initiatieven. De Steenuil is verkozen tot biodiversiteitsambassadeur voor Eersel. Vanaf 2015 is extra budget vrijgemaakt om een extra impuls te geven aan het bevorderen van de biodiversiteit. Structurele monitoring van biodiversiteit in de gemeente vindt vooralsnog in beperkte mate plaats. Locaties waar soortmonitoring plaatsvindt, zijn onder andere Groot en Klein Meer, Rouwven en De Gender.

4.5 Eerlijkheid

Eerlijkheid wordt meegenomen in onze inkooptrajecten. Voorbeelden van social return zijn de catering, schoonmaak, bode en de groenvoorziening. Ook zijn verschillende aanbestedingen met Social Return aanbesteed: onderhoud bomen, verwerking GFT en verkeers- en straatnaamborden. We hebben tot nu toe nog geen inkooptraject gehad waarbij we expliciet de productieketen hebben onderzocht op eerlijkheid.

5. Keuzes duurzaamheidsbeleid

We hebben de volgende kernboodschap voor duurzaamheid opgesteld die de essentie vormt voor ons duurzaamheidsbeleid:

De samenleving verbruikt en vervuult teveel om in de toekomst te kunnen blijven voorzien in behoeften van mens en milieu. Werken aan een duurzame samenleving is het uitgangspunt voor de gemeente Eersel. We voelen onszelf hiervoor verantwoordelijk en willen hiermee een voorbeeld zijn voor inwoners, ondernemers en instellingen. Zo creëren we samen een omgeving waarin toekomstige generaties ook in hun behoeften kunnen voorzien. Iedereen kan een bijdrage leveren door open te staan voor vernieuwing. Het vraagt een nieuwe mindset en lef. Duurzame oplossingen liggen dichterbij dan je in eerste instantie denkt. Zoek, experimenteer en leer wat je in je (werk)omgeving kunt veranderen om hieraan bij te dragen. Door het klein en dichtbij te houden en successen te vieren en te delen, creëren we samen een omgeving waarin toekomstige generaties ook in hun behoeften kunnen voorzien.

In dit hoofdstuk lichten we toe waarop we ons richten met dit duurzaamheidsbeleid op de verschillende thema's.

5.1 Energie

Om onze ambitie op energiegebied te realiseren, zijn maatregelen nodig voor de gebouwde omgeving, landbouw en vervoer. Daarnaast is grootschalige duurzame energieopwekking nodig om onze energievraag te verduurzamen. We realiseren ons dat de ambitie om met de Kempen energieneutraal te zijn in 2025 zeer ambitieus is. In onderstaand figuur 7 is te zien aan welke grootschalige duurzame energie opties en aan welke aantallen we moeten werken om energieneutraal te worden.⁷ Dat zijn forse aantallen en dat betekent dat we alle mogelijkheden voor energie besparing en duurzame energieopwekking moeten aangrijpen en benutten. Op deelterreinen zal dit lastig worden om te halen. Onder meer omdat op landelijk en provinciaal niveau een ander tempo wordt voorgestaan, zijn wet- en regelgeving en marktomstandigheden nog niet optimaal om energieneutraliteit al in 2025 te halen. Met name het aanzienlijke energieverbruik door verkeer en vervoer op de snelweg (551 TJ) is vanuit de gemeente slechts beperkt te beïnvloeden. Dat neemt niet weg dat we nu de noodzakelijke stappen moeten gaan zetten om de transitie naar een duurzame energievoorziening te versnellen.

Gebouwde omgeving: woningen, utiliteit industrie

Als gemeente zijn we zelf aan zet als het gaat om het verduurzamen van ons eigen gemeentelijk vastgoed (energiebesparing en duurzame energie opwekking), energiebesparing bij de openbare verlichting, etc.

Nieuwbouw biedt de kans bij uitstek om het meteen goed te doen en daarom zorgen we ervoor dat nieuwbouw met een perspectief op energieneutraal wordt ontwikkeld. Daarmee bedoelen we gasloos (zodra de aansluitplicht verdwijnt of al eerder als we dat met de betrokken partijen kunnen afspreken) en energieneutraal of tenminste voorbereid op toekomstige energieneutraliteit. Voor de bestaande woningbouw maken we een plan om deze gasloos en energieneutraal te maken. Onderdeel hiervan zal zijn de infrastructuur: het gasnetwerk wordt op termijn overbodig, het elektriciteitsnetwerk heeft mogelijk versterking nodig, decentrale opslag van energie is mogelijk

⁷ In opdracht van de Metropool Regio Eindhoven is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om in de regio de energievraag duurzaam op te wekken. Dit heeft cijfers op regioniveau opgeleverd. In opdracht van een deel van de gemeenten, waaronder gemeente Eersel, worden de cijfers op gemeenteniveau bepaald. Deze zijn op het moment van het opstellen van dit duurzaamheidsbeleid nog niet beschikbaar.

nodig om pieken tussen aanbod en vraag op te vangen. We gaan op zoek naar huiseigenaren in Eersel die met hun woning als voorbeeld willen dienen. We verwachten dat het niet haalbaar is dat in 2025 de volledige bestaande woningvoorraad energieneutraal is geworden. Technisch gezien zou dat grotendeels moeten kunnen. Er zijn echter andere redenen om te verwachten dat dat in 2025 nog niet gerealiseerd is. Mensen voelen nog niet de noodzaak om van het gas af te gaan of hebben het geld er niet voor over, het landelijke beleid op het gebied van energiebelasting ondersteunt dat niet, etc.

Bedrijven dienen in ieder geval energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of korter te nemen. Daar zien we vanuit onze wettelijke taak op toe. Daarnaast stimuleren we bedrijven om energiebesparende maatregelen te treffen die verder gaan dan alleen het laaghangende fruit.

Landbouw

Een groot deel van het oppervlak in Eersel is agrarisch in gebruik. Agrariërs zullen naar verwachting energieleverend kunnen worden, bijvoorbeeld met zonnepanelen op hun daken, windmolens, zonne-akkers, mestvergisting, biomassateelt. Dit kan voor agrariërs een onderdeel van hun bedrijfsvoering worden. Samen met ZLTO en agrariërs gaan we op zoek naar kansen en leggen we verbindingen met andere partijen die bijvoorbeeld een energievraag hebben. Het landschap kan functioneel gemaakt worden, zodat duurzame energie wordt geproduceerd, het landschap aantrekkelijk is, het een meerwaarde geeft voor recreatie, biodiversiteit toeneemt en waarbij gestreefd wordt naar circulariteit.

Vervoer

We nemen die maatregelen om openbaar vervoer en fiets zo aantrekkelijk mogelijk te maken. We zorgen voor een infrastructuur van openbare laadpunten voor elektrische auto's. Daarnaast nemen we maatregelen om woon-werk verkeer te verduurzamen.

Grootschalige duurzame energieopwekking

Als we energieneutraal willen zijn dienen we energie te besparen en het resterende verbruik duurzaam op te wekken. Mogelijkheden voor duurzame opwekking in Eersel zijn: windmolens, zonnepanelen, biomassakachels en –ketels, biogas, omgevingswarmte (niet opgenomen in onderstaand model). Geothermie ligt minder voor de hand in Eersel. Gemeente Eersel komt niet als kansrijke locatie uit een provincie brede studie naar de kansen voor geothermie⁸. Als gemeente scheppen we de randvoorwaarden die het mogelijk maken om duurzame energie opwekking te realiseren. We faciliteren initiatieven en leggen verbindingen.

⁸ Geothermal energy Noord-Brabant, IF Technology, 2012.

Gemeente Eersel				TJ
Ergieneutraal bij	35%	Besparing		700
	25	Windmolens van	3 MW	700
	239.000	Zonnepanelen		210
	25.000	Zonthermische panelen		80
	-	Geothermie-installaties		-
	6	Biomassaketels	0,5 MW	50
	1	Biogasinstallaties van	1 MW	50
	10%	leverplicht hernieuwbare energie voor verkeer		90
				<u>1.880</u>
		Reeds duurzaam geproduceerd		<u>120</u>
	Totaal Verbruik		2.000	

Figuur 7 Voorbeeld van een duurzame energiemix voor Eersel

5.2 Afval en materialen

We richten ons op zoveel mogelijk realiseren van bronscheiding bij het huishoudelijk afval. In de pilot in Molenakkers experimenteren we met de werkwijze van sortering van het huishoudelijk afval en het ophalen ervan. Bij goede resultaten wordt onderzocht in hoeverre deze werkwijze verder kan worden uitgerold in Eersel.

Verdere verbetering van het sorteren van het afval dat wordt aangeboden op de Milieustraat is een tweede noodzakelijke stap om 5% restafval in 2020 te halen. De exploitant heeft de opdracht gekregen om de werkwijze aan te passen zodat de spullen die worden ingeleverd bij de Milieustraat verder gesorteerd worden. Een van de mogelijkheden daarbij is het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarmee wordt social return behaald en wordt dus tevens invulling gegeven aan het thema Eerlijkheid.

Er zijn nog verdere stappen mogelijk om tot betere scheiding te komen waarbij we als gemeente geen directe sturende rol hebben. Bij het ontwerpen van verpakkingen zouden producenten nog meer rekening kunnen houden met de uiteindelijke verwerking van het afval. Bijvoorbeeld, zwart plastic vleesschaaltjes worden door de machine die het PMD afval scheidt niet herkend. Hier moeten we een beroep doen op de producenten om de ontwerpen van de plastic schaaltes aan te passen. De Kempengemeenten lopen erg voorop ten opzichte van andere gemeenten in het land. Dat betekent dat er (nog) geen regelgeving is op dit gebied en we dit soort aspecten moeten aanpakken bij producenten.

Daarnaast zijn nog stappen te maken in het meer lokaal realiseren van een circulaire economie. Vanuit duurzaamheidsperspectief is het aantrekkelijk om zo min mogelijk vervoersbewegingen met afval te maken. Daarom streven we ernaar om zoveel mogelijk lokaal en in de regio de materiaalstromen te verwerken. Ook hier zijn kansen voor social return door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten. Hiermee kunnen afval en materialen tot werkgelegenheidsproject dienen.

Omdat de gemeente geen wettelijke taak heeft in het inzamelen van het bedrijfsafval, zal de gemeente bedrijven stimuleren om afval verder te scheiden. Van de afvalstromen die bedrijven geld opleveren, is de scheiding al goed geregeld. Er kan echter nog meer milieuwinst gehaald worden als ook andere materiaalstromen gescheiden worden.

5.3 Klimaatadaptatie

De gemeente gaat werken aan het klimaatbestendiger inrichten van de ruimte. Bij nieuwbouwontwikkelingen wordt een klimaatbestendige inrichting vanaf het begin meegenomen bij het ontwerp van het gebied en bekostigd vanuit de grondexploitatie. Ook stellen we randvoorwaarden ten aanzien van klimaatbestendige inrichting van de kavels. Een belangrijk instrument in het begin van de ontwerpfase van een nieuwbouwontwikkeling is het laten uitvoeren van een maatschappelijke kosten en batenanalyse waarbij de rol van groen, water en klimaat belangrijke weegfactoren dienen te zijn.

De gemeente stelt in 2017 hemelwaterbeleid op waarin het tegengaan van wateroverlast en droogtestress belangrijke onderwerpen zijn. In dit beleid wordt een afweging gemaakt in hoeverre de gemeente alle inspanning gaat leveren of dat we ook van inwoners een bijdrage verlangen, zoals het bufferen van het regenwater op eigen grondgebied en op welke manier. Deze keuze zal maatwerk zijn en afhankelijk zijn van de specifieke kenmerken van een gebied.

5.4 Biodiversiteit

Parallel aan het duurzaamheidsbeleid wordt het beleidsplan Groen Loont opgesteld. In Groen Loont nemen we die maatregelen op die de gemeente zelf kan uitvoeren om de biodiversiteit te behouden en te versterken. In dit duurzaamheidsbeleid en uitvoeringsprogramma zetten we in op extra maatregelen. Het gaat om maatregelen waarbij we andere partijen stimuleren om de biodiversiteit te behouden en te versterken.

We creëren bij inwoners meer bewustzijn van wat biodiversiteit is en waar het belangrijk voor is, aan de hand van kleinschalige, stimulerende maatregelen. Denk bijvoorbeeld aan het aanbieden van cursussen, opzetten van nestkastacties enzovoorts. Ook zetten we in op het koppelen van de voordelen van biodiversiteit aan het aanpakken van de hemelwaterproblematiek en hittestress door inwoners te wijzen op het letterlijk vergroenen van hun tuinen en huizen. Denk bijvoorbeeld aan acties waarbij bewoners tegels uit hun eigen tuin kunnen inruilen tegen struiken. Hiermee wordt het leefgebied voor planten en dieren per tuin op kleine schaal vergroot én hemelwater langer vastgehouden. De bewustwordingscampagne rondom biodiversiteit beslaat een periode van 3 jaar.

We moedigen agrariërs aan om vormen van landbouw te bedrijven die de biodiversiteit bevorderen, zoals bij biologische landbouw.

ZLTO geeft aan dat 30% van de agrariërs de komende 10 jaar zal stoppen met zijn bedrijf. Daardoor zullen agrarische bedrijven leeg komen te staan. Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (VAB) zijn in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de eigenaar zelf. De gemeente kan hier echter een rol in nemen, omdat er kansen zijn voor verduurzaming. Behalve het verwijderen van asbest, voorkomen van onveilige situaties, vermijden van criminaliteit, is dit ook een kans om op de vrijkomende percelen de biodiversiteit te verbeteren.

5.5 Eerlijkheid

Gemeente Eersel neemt het thema eerlijkheid mee in haar inkooptrajecten. Dat betekent enerzijds dat we invulling geven aan social return, en anderzijds dat we proberen inzichtelijk te krijgen in hoeverre producten en diensten in de gehele keten eerlijk tot stand zijn gekomen.

6. Werkwijze

De rol van de overheid verandert, het is steeds belangrijker om in gesprek te zijn (en blijven) met inwoners, bedrijven en andere organisaties in de gemeente; samen bereik je meer. Uiteindelijk gaat het om bewustwording én daden, duurzaamheid moet vanzelfsprekend en natuurlijk worden voor iedereen. De gemeente is immers slechts één partij in het verduurzamen van Eersel, en op veel fronten niet eens leidend. Het gaat om wat we samen als inwoners, bedrijven en organisaties in gemeente Eersel voor elkaar weten te krijgen. We willen maatschappelijk initiatief en zelf doen aanmoedigen.

We zien als gemeente 3 rollen voor onszelf weggelegd. In de eerste plaats geven we het goede voorbeeld. Dat betekent dat we onze eigen bedrijfsvoering verduurzamen. We voeren onze wettelijke taken op het gebied van duurzaamheid uit. En we laten zien wat we doen. In de tweede plaats dagen we iedereen uit om te werken aan het realiseren van de stippen op de horizon. We streven naar een samenleving waarin alle betrokkenen samen de verantwoordelijkheid nemen voor de leefomgeving. We inspireren, verbinden, lobbyen en indien nodig nemen we regelgeving onder de loep als deze belemmerend werkt. We werken samen met partners in en om Eersel (de 4 O's: Omgeving, Overheid, Onderwijs en Ondernemers). De derde rol is de vinger aan de pols houden bij het toewerken naar onze stippen op de horizon. We monitoren behalve resultaten met name ook de processen en waar nodig sturen we bij.

Om onze duurzaamheidsambities waar te kunnen maken, moet duurzaamheid in de werkwijze van alle medewerkers van de gemeente geïntegreerd worden, zodat duurzaamheid wordt meegewogen bij keuzes die gemaakt worden en besluiten die genomen worden. Belangrijk is dat medewerkers duurzaamheid toepassen in hun werk, dat ze dit willen, weten hoe het kan en dat ze ook de mogelijkheden hebben om het te kunnen toepassen. We zijn in 2016 binnen de gemeentelijke organisatie gestart met een leerkring duurzaamheid. Hierin bundelen we kennis en energie vanuit de hele organisatie. We werken vanuit verschillende disciplines samen aan bewustwording, ondersteunen van bestaande projecten en aan nieuwe, creatieve initiatieven. De leden van de leerkring zijn ambassadeurs binnen en buiten de organisatie.

We hebben in beeld gebracht welke partijen een rol kunnen spelen bij verduurzaming van Eersel en hoe het krachtenveld in elkaar steekt. We willen de gemeenschap mobiliseren, om zoveel mogelijk participatie van burgers, bedrijven, onderwijs, maatschappelijke organisaties, etc. te krijgen. We werken aan draagvlak, zodat andere partijen zich mede verantwoordelijk gaan voelen voor het realiseren van een duurzaam Eersel. De gemeente zal waar mogelijk initiatieven faciliteren. We zullen communiceren over de ambities, wat we doen en behaalde resultaten. Om te laten zien wat de inspanningen opleveren zal periodiek gemonitord, gerapporteerd en aan breder publiek gepubliceerd worden. Goede resultaten worden in het zonnetje gezet wat partijen verder zal inspireren en mobiliseren om aan de slag te gaan. De gebruikelijke mediakanalen zullen hiervoor ingezet worden, zoals sociale media en het huis-aan-huisblad.

Bijlage 1. Beleidskader

1.1 Energie

Wereldwijd kader

Eind 2015 heeft in Parijs een wereldwijde klimaatconferentie plaatsgevonden. Met het Parijs-akkoord zetten landen in op het beperken van de wereldwijde gemiddelde temperatuurstijging tot 2100 tot ruim beneden de twee graden, met het streven deze tot 1,5 graad te beperken om de risico's en impact van klimaatverandering significant te verminderen. Intussen zijn er voldoende landen die het akkoord ratificeren. Het akkoord zal in 2020 in werking treden.

Landelijk kader

Vanuit de Wet Milieubeheer zijn bedrijven vanaf een energieverbruik van 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgasequivalenten verplicht energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder of de gemeente kan hen die verplichting opleggen in de milieuvergunning. Vanaf een verbruik van 200.000 kWh of 75.000 m³ aardgasequivalenten kan het bevoegd gezag het bedrijf verplichten om een energiebesparingsonderzoek uit te laten voeren.

Vanuit de EU richtlijn EED geldt een verplichting tot het laten uitvoeren van een energieaudit voor grotere bedrijven. Sommige grote bedrijven nemen deel aan de meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA3) of vallen onder de Meerjarenafspraken Energie-efficiëntie ETS-ondernemingen (MEE), gericht op energiebesparing aan de hand van Energie Efficiëntie Plannen.

In september 2013 heeft een groot aantal partijen, zoals de rijksoverheid, werkgevers- en werknemersorganisaties, natuur- en milieuorganisaties, financiële instellingen en de VNG, het nationale Energieakkoord voor duurzame groei afgesloten. Doel van dit akkoord is om gezamenlijk te werken aan energiebesparing, het vergroten van het aandeel duurzame energie en een toename van de werkgelegenheid. In het akkoord is de basis gelegd voor het energie- en klimaatbeleid van Nederland voor de komende jaren en worden stappen gezet richting een energievoorziening die in 2050 volledig klimaatneutraal is. De volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- 100 Petajoule aan besparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu 4 procent) naar 14 procent in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- Ten minste 15.000 banen in de energiesector, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren.

In april 2016 is voor de uitvoering van het Energieakkoord een intensiveringspakket afgesproken. Uit de evaluatie van het Energieakkoord in het najaar van 2016 blijkt dat het Energieakkoord heeft bijgedragen aan een versnelling van de energietransitie en dat er resultaten zijn geboekt waarvan het zeer aannemelijk is dat die anders niet zouden zijn bereikt. Uit de Nationale Energieverkenning (NEV) 2016 blijkt dat het aandeel hernieuwbare energie tussen 2013 en 2023 in Nederland (zeer) sterk zal stijgen: van 4,5% in 2013 naar 15,9% in 2023.

In het landelijke Energieakkoord zijn afspraken opgenomen die om inspanning van de gemeente vragen:

- Bij bedrijven toezien op naleving van de Wet Milieubeheer zodat bedrijven energiebesparende maatregelen nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder.
- Gemeenten zijn verplicht om jaarlijks, gebaseerd op hun Woonvisie prestatieafspraken te maken met de lokale woningcorporaties over duurzaam renoveren.
- Gemeenten dienen een voorbeeldrol te vervullen met het verduurzamen en aanjagen van maatschappelijk vastgoed. Uiteraard geldt de Wet Milieubeheer ook voor de gemeentelijke gebouwen. Daarnaast is wettelijk geregeld dat gemeentelijke nieuwbouw

vanaf 2018 bijna energieneutraal zal zijn (dat is twee jaar eerder dan alle andere nieuwbouw).

- Voor openbare verlichting wordt gestreefd naar een versnelde renovatie van de huidige, grotendeels verouderde installaties. Openbare verlichting en verkeersregelininstallaties zullen ten opzichte van 2013 20% besparing leveren in 2020 en 50% in 2030. Op weg hiernaartoe is minimaal 40% van het bestaande openbare verlichtingspark in 2020 voorzien van slim energiemanagement en energiezuinige (LED) verlichting.
- Gemeenten maken ruimtelijk beleid voor decentrale duurzame energie (wind, warmte en koude opslag en bio energie). Daarnaast nemen gemeenten de rol op zich van facilitator op lokaal en regionaal niveau t.b.v. de concrete vormgeving en uitvoering van de 'energieke samenleving'. Dat betekent dat gemeenten waar mogelijk initiatieven van bedrijven, burgers en andere organisaties die bijdragen aan energiebesparing en duurzame energieopwekking ondersteunt, bijvoorbeeld een energie coöperatie.

Wat betreft de onderwijsgebouwen is de gemeente verantwoordelijk voor nieuwbouw, uitbreiding en calamiteiten. Sinds 2015 is het groot onderhoud een verantwoordelijkheid van de scholen zelf en daar krijgen zij budget voor van het rijk. De scholen in gemeente Eersel die zich in een MFA bevinden dragen een bijdrage voor groot onderhoud over aan de gemeente. Knelpunt is dat de normvergoeding van het rijk voldoende is voor instandhouding ofwel gelijkwaardige vervanging. In het budget is dus maar zeer beperkt ruimte voor verduurzaming.

De wet- en regelgeving voor hernieuwbare energie voor vervoer is er op gericht dat een steeds groter aandeel van de brandstoffen in de Nederlandse vervoersmarkt uit hernieuwbare energie bestaat en 10% bedraagt in 2020. Bedrijven die benzine, diesel en/of vloeibare biobrandstoffen leveren aan weg- en spoorvoertuigen hebben de verplichting om aan te tonen dat een oplopend percentage als hernieuwbare energie aan de Nederlandse markt voor vervoer is geleverd.

Eind 2016 heeft het Rijk een Energieagenda opgesteld. Hierin staat uitgewerkt hoe Nederland in 2050 zich van CO₂ arme energie voorziet. Op het gebied van energie betekent dit dat de rijksoverheid inzet op energietransitie die voor iedereen zichtbaar is. Hierin wordt aangekondigd dat de aansluitplicht in de Gaswet wordt geschrapt. Er zal een breder aansluitrecht op energie-infrastructureur voor warmtevoorziening in wetgeving worden verankerd. Het is nog onduidelijk per wanneer dat geregeld is (de verwachting is binnen 3 jaar). Er is een wettelijke verplichting tot minimum energielabel C voor kantoren in voorbereiding, die naar verwachting per 1 januari 2023 in werking treedt.

Provinciaal kader

In 2010 hebben Provinciale Staten ingestemd met de Energieagenda Brabant 2010-2020. In deze energieagenda kiest de provincie voor energie als economische kans. De provincie zet in op de kracht van Brabant: duurzame technologische innovatie, kennis en samenwerking, waarmee duurzame energie één van de pijlers van de Brabantse economie wordt. Hierbij sluit de provincie aan op de nationale doelstellingen. De Brabantse Energieagenda onderscheidt een aantal marktkansen, namelijk op het gebied van zonne-energie, biobased economy (groene grondstoffen) en elektrisch rijden/slimme netwerken. In dit kader werkt de provincie onder meer aan het verbeteren van de laadinfrastructuur voor elektrisch rijden.

In navolging van het landelijk Energieakkoord is er in 2015 een Brabants Energieakkoord gesloten met daarin de ambitie dat Brabant in 2050 energieneutraal is. Technologische én sociale innovatiekracht van bedrijven én burgers staan centraal in het Brabants energieakkoord.

Commitments die worden aangegaan in de gebouwde omgeving zijn bijvoorbeeld:

- Eerste 1.000 woningen gerenoveerd naar NulopdeMeter (NOM) in 2017 (uit ontwikkelen concepten). 40.000 woningen in 2021 (volledig marktconform, tempo 10.000/jaar, 50/dag) energieneutraal maken, vanaf 2025 20.000/jaar of 100/dag
- Zonnepanelen op alle daarvoor geschikte schooldaken
- 30% energiebesparing maatschappelijk vastgoed

- Brabants maatschappelijk vastgoed als experimenteerruimte voor nieuwe initiatieven

In mei 2015 is het Bestuursakkoord 2015 – 2019 “Beweging in Brabant” gepresenteerd. Het provinciale bestuur ziet Brabant als één groot, levend laboratorium, een test- en ontwikkelomgeving, waar vernieuwing en innovatie de standaard is. Ze gaan samen met de ondertekenaars van het Brabantse Energieakkoord aan de slag om de ambities voor een groener, schoner en energiezuiniger Brabant te versnellen. Daarbij creëren ze financiële ruimte voor marktconforme financieringen van duurzame projecten op het gebied van energie. Ze zien economische en maatschappelijke kansen voor onder andere zonne-energie en geothermie in Brabant. Daarnaast realiseren ze de afspraken rond windenergie die met het Rijk en gemeenten zijn gemaakt en faciliteren ze breed gedragen voorstellen voor toepassing van kleinschalige windenergie van onderop. De Verordening Ruimte 2014 (VR) (geconsolideerde versie per 01-01-2017) biedt ruimte buiten de zoekgebieden voor grote windturbines voor geclusterde windturbines waarbij de ontwikkeling van de projectlocatie een maatschappelijke meerwaarde geeft. In een ontwerp voor wijziging van de VR is een regeling opgenomen die zonne-energielocaties onder voorwaarden mogelijk maakt.

Begin 2016 is het Brabantse uitvoeringsprogramma energie vastgesteld met de ambitie energieneutraal in 2050 met als tussendoel 14% duurzame energie in 2020. Het uitvoeringsprogramma geeft aan hoe de Brabantse samenleving moet versnellen om deze ambitie te halen.

Het programma richt zich op:

1. het maatschappelijk draagvlak, door met en voor Brabantse burgers energieprojecten te realiseren;
2. de versnelling van de energietransitie, door onze Brabantse innovatiekracht te mobiliseren en door de ontwikkelcapaciteit voor projecten te vergroten;
3. het geven van meer ruimte in bestaande kaders om duurzame projecten uit te voeren.

De thema's waarmee de provincie versnelt zijn: energie in de gebouwde omgeving, smart & green mobility, energieneutrale industrie, energy farming en energieke landschappen.

Regionaal kader

De Metropool Regio Eindhoven heeft met stakeholders een kaart ontwikkeld waarop de kansen en de ruimtevraag op het gebied van zonne-energie, wind, biomassa en geothermie voor onze regio in beeld zijn gebracht. De kaart wordt onderdeel van de Regionale Ruimtelijke Strategie die medio 2017 ter besluitvorming aan de gemeenteraden wordt voorgelegd.

Gemeentelijk kader

Het coalitieakkoord zet in op het thema Duurzaamheid en energie. In de Toekomstvisie Eersel 2030 komen duurzaamheid en energieneutraliteit aan de orde. Daarin wordt o.a. geschetst dat de gemeente Eersel zicht onderscheidt door een zichtbaar high-tech profiel (proeftuinen Brainport in zorg, mobiliteit en duurzaamheid).

In het gemeentelijk beleidsplan openbare verlichting 2011-2020 heeft gemeente Eersel het doel opgenomen om op energie te besparen ondanks de geplande uitbreidingen op het terrein van infrastructuur. Doel is met ingang van 2020 30% minder energie te verbruiken voor de openbare verlichting ten opzichte van het verbruik van 2007.

1.2 Duurzaam bouwen

Landelijk/Europees kader

In het Bouwbesluit is de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) vastgelegd. De EPC is een maat voor de energieprestatie van gebouwen, waarbij geldt: hoe lager de EPC, hoe energiezuiniger het gebouw. In het kader van energiezuinigheid en milieubelasting is het Bouwbesluit in 2012 aangepast. De Energie Prestatie Norm (EPN) is vervangen door de EPG (Energie Prestatienorm Gebouwen) voor het bepalen van de EPC. In 2012 is het gebruik van de Energieprestatienorm voor

Maatregelen op Gebiedsniveau geïntroduceerd. Deze biedt de mogelijkheid om gebiedsmaatregelen te waarderen in de EPC. Vanaf 1 januari 2015 is de EPC aangescherpt; voor woningen geldt een eis van 0,4. Vanuit de herziene Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen (EPBD) geldt dat nieuwbouw vanaf 31 december 2020 bijna energieneutraal moet zijn. Dan wordt de EPC voor alle soorten panden, bijna 0. Overheidsgebouwen zijn al vanaf 31 december 2018 bijna energieneutraal.

De EPC is de enige publiekrechtelijke grondslag voor energiezuinig bouwen. Verdergaande energiezuinigheid zal via convenanten vastgelegd moeten worden.

Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Deze maakt het mogelijk om in een Omgevingsplan scherpere normen voor duurzaamheid op te nemen die afdwingbaar zijn. Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2019 in werking.

Sinds 1 januari 2013 dient bij de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het bouwen van een woning of kantoor een milieuprestatieberekening aangeleverd te worden als de woning of het kantoor een gebruiksoppervlak heeft dat groter is dan 100 m². Er is in het Bouwbesluit 2012 nog geen prestatienorm aan gekoppeld waaraan men minimaal moet voldoen. Vanaf 1-1-18 echter wel. Dan dient het resultaat te voldoen aan de grenswaarde van 1,0 €/m² bruto vloer oppervlakte per jaar.

Bij de verkoop, verhuur en oplevering van utiliteitsgebouwen is een geldig energielabel verplicht. Het energielabel laat de energieprestatie van het gebouw zien. Overheidsorganisaties in publieke gebouwen van meer dan 250 m², dienen het energielabel duidelijk zichtbaar voor het publiek op te hangen.

Gemeentelijk kader

In de uitgangspuntennotitie voor de Woonvisie 2015-2024 heeft de gemeente opgenomen dat bij nieuwbouw en verbouw moet worden voldaan aan wettelijk voorgeschreven duurzaamheidseisen (Bouwbesluit). Aanvullend dient bij de uitvoering van het volkshuisvestingsbeleid voldaan te worden aan het nog te formuleren gemeentelijke duurzaamheidsbeleid.

1.3 Afval en materialen

Landelijk kader

De Wet Milieubeheer legt de taken en verantwoordelijkheden van gemeenten vast wat betreft afval. De taak van gemeenten richt zich met name op preventie, afvalscheiding, vergunningverlening en handhaving. Gemeenten hebben daarnaast een wettelijke zorgplicht voor het verzamelen van huishoudelijk afval. De inzameling en verwerking van huishoudelijk afval is vastgelegd in het Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP). De uitvoering van het LAP1 en LAP2 is geëvalueerd en hieruit blijkt dat kwantitatieve doelstellingen grotendeels zijn bereikt: in LAP2 is dat het verhogen van de nuttige toepassing van het totaal aan huishoudelijk afval van 51% in 2006 naar 60% in 2015. De staatssecretaris van Milieu heeft in augustus 2011 in zijn Afvalbrief de ambitie neergelegd om in 2015 van de totale hoeveelheid afval die vrijkomt uit huishoudens 65% te recyclen.

In december 2017 loopt LAP2 af. Een nieuw landelijk afvalbeheerplan (LAP3) voor de periode 2017 tot en met 2023, met een doorkijk tot 2029, is in ontwerp gereed. In het LAP3 is de transitie naar een circulaire economie een belangrijk uitgangspunt. De Rijksoverheid wil de omslag maken naar een circulaire economie. Het Rijk werkt hieraan in het programma Van Afval Naar Grondstof (VANG). Bij een circulaire economie ontstaat geen afval, of wordt van afval nieuwe grondstoffen gemaakt. Daarnaast is er aandacht voor een gezond milieu en behoud van voldoende grondstoffen. Ook voor volgende generaties. De rijks ambitie in LAP3 is 75% afvalscheiding en vermindering van 240 naar 100 kilogram restafval per persoon per jaar in 2020, en maximaal 30 kilogram per inwoner

per jaar in 2025. De ambitie 75% afvalscheiding in 2020 geldt ook voor vergelijkbaar afval van bijvoorbeeld kantoren en winkels.

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de inzameling, het transport, de overslag en de sortering van verpakkingen (kunststof, metaal en drankkartons). Dit vloeit voort uit de Raamovereenkomst Verpakkingen 2013-2022.

In oktober 2016 is het Rijksbrede programma circulaire economie gepresenteerd. In dit stuk is een rijksbreed plan opgesteld voor de succesvolle implementatie van de circulaire economie, dat is uitgegaan van het SER-advies rapport over de circulaire economie. Het doel in dit programma is om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken dan nu, en om in 2050 een circulair land te zijn. Daarbij is investeren in een deeleconomie nodig. En er is een forse omslag nodig in de manier waarop we met grondstoffen en afval omgaan. Daarom hebben begin 2017 180 partijen in Den Haag het Nationaal Grondstoffenakkoord getekend. Hierin staan afspraken om de Nederlandse economie te laten draaien op herbruikbare grondstoffen.

Gemeentelijk kader

Gemeente Eersel heeft met de Kempengemeenten de “Strategienota Van afval naar grondstof in 2020” opgesteld. In deze notitie wordt de gezamenlijke aanpak beschreven hoe van afval een grondstof te maken in De Kempen. Het doel is „het tot stand brengen van een circulaire economie”. Dit is een economie gebaseerd op maatschappelijke waardecreatie waarin onder meer energie en grondstoffen op hernieuwbare en schone wijze worden ingezet in een lokale omgeving.

De doelstelling tot en met 2020 is het bereiken van een bronscheidingspercentage van minimaal 95%. In het jaar 2020 is de hoeveelheid ongesorteerd huishoudelijk (grof) restafval maximaal 20 kg per inwoner per jaar ten opzichte van het jaar 2012 (ca. 120 kg) van totaal ca. 400 kg afval.

1.4 Klimaatadaptatie

Landelijk kader

Het klimaat verandert onder invloed van natuurlijke en menselijke factoren. De afgelopen eeuw speelde de mens een grote rol, door de uitstoot van broeikasgassen (zoals CO₂, methaan en N₂O). Door deze uitstoot, stijgt de temperatuur op aarde. Dit leidt tot een warmer klimaat, de zeespiegel stijgt en planten of dieren kunnen verdwijnen. Denk aan een tekort aan drinkwater, slechte oogsten, meer kans op overstromingen of hittevorming in stedelijke omgevingen.

Om de gevolgen van klimaatverandering zo klein mogelijk te houden, moet de overheid maatregelen nemen. Behalve landelijk beleid gericht op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen (zie onder energie) richt het landelijke beleid zich op maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Dat heet klimaatadaptatie. Deze maatregelen staan in het beleid voor bijvoorbeeld waterveiligheid, zoetwatervoorziening, landbouw, natuur en gezondheid. Denk aan versterking van de dijken. Verder is er extra aandacht voor kwetsbare groepen (zoals jonge kinderen en ouderen). Dit is nodig om te voorkomen dat meer mensen overlijden door extreme temperaturen.

Het Rijk heeft in het zogenaamde Deltaprogramma 5 deltabeslissingen opgesteld. In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie spreken rijk, provincies, gemeenten en waterschappen af waterveiligheid en klimaatbestendigheid integraal mee te gaan wegen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De ambitie daarbij is dat in 2020 klimaatbestendig handelen en waterrobuust inrichten een integraal onderdeel van hun beleid en handelen is, zodat Nederland in 2050 ook daadwerkelijk klimaatbestendig is ingericht.

Het Rijk heeft een Stimuleringsprogramma Ruimtelijke adaptatie (2014-2017) opgezet dat de transitie naar een klimaatbestendige en waterrobuuste ruimtelijke inrichting ondersteunt.

In de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) is in kaart gebracht hoe Nederland zich kan aanpassen aan klimaatverandering. In de strategie worden de gevolgen van de verwachte klimaatverandering voor Nederland systematisch in beeld gebracht en risico's benoemd waarvoor de komende jaren

extra aandacht nodig is omdat ze grote gevolgen voor de samenleving kunnen hebben. In 2017 zal de strategie verder worden uitgewerkt in een Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

In 2011 is het Bestuursakkoord Water gesloten waarin het rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven maatregelen voor een doelmatiger waterbeheer overeen zijn gekomen. Doel is om de kwaliteit van het beheer te vergroten tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

Bij ruimtelijke plannen wordt een Watertoets uitgevoerd. De Watertoets is een instrument dat waterhuishoudkundige belangen expliciet en op evenwichtige wijze laat meewegen bij het opstellen van ruimtelijke plannen en besluiten. Het is niet een toets achteraf, maar een proces dat de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerder met elkaar in gesprek brengt in een zo vroeg mogelijk stadium.

Gemeentelijk kader

Gemeentelijk beleid op het gebied van klimaatadaptatie is gericht op het voorkomen van schade. In het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2021 (vGRP) heeft de gemeente opnieuw de ambitie opgenomen om steeds meer verhard oppervlak af te koppelen om wateroverlast terug te dringen. Bij uitbreidingslocaties wordt hemelwater afgekoppeld. Afkoppelen van verhard oppervlak in bestaand bebouwd gebied wordt alleen uitgevoerd als dit maatschappelijk verantwoord is. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen doelmatigheid, duurzaamheid, strategie en kosten. Ook wordt gezocht naar afstemming met andere projecten, zoals revitalisering, wegconstructies en rioolvervanging. Bij inbreidingen dient op de percelen op een toekomstig gescheiden rioleringsstelsel te worden voorbereid. In het buitengebied mag hemelwater niet worden afgevoerd via de riolering.

In 2017 en 2018 wordt hemelwaterbeleid wordt opgesteld. Hierin wordt beschreven hoe om te gaan met hemelwater op particuliere terreinen. Hierbij worden tevens bergingseisen vastgelegd voor de verwerking van het hemelwater.

Daarnaast wordt een maaiveldanalyse uitgevoerd om de effecten van (zeer) extreme neerslag inzichtelijk te maken. Met deze analyse worden afwateringsrichtingen op maaiveldniveau inzichtelijk gemaakt tijdens deze neerslagsituaties door middel van stroombanen. Dit is enerzijds een waardevolle aanvulling op het in beeld krijgen van de water op straat problematiek, in relatie tot de verwachte klimaatveranderingen. Anderzijds geven de analyses een beeld van zinvolle locaties om bovengrondse maatregelen te treffen.

1.5 Biodiversiteit

Internationaal, landelijk en provinciaal kader

De overheid wil de Nederlandse natuur behouden en versterken. Verschillende (internationale) wetten en regels beschermen de natuur in Nederland. Ook zijn er diverse internationale verdragen opgesteld voor het behoud van biodiversiteit, zoals het Biodiversiteitsverdrag (CBD). De bescherming van biodiversiteit, natuur en landschap heeft in Europa een belangrijke impuls gekregen met de totstandkoming van de Habitatrichtlijn in 1992. De Habitatrichtlijn heeft de basis gelegd voor de totstandkoming van een samenhangend Europees ecologisch netwerk van speciale beschermingszones, Natura 2000 genaamd. Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) en Natura 2000 moeten natuurgebieden beschermen en versterken door deze beter met elkaar en met het omringende agrarisch gebied te verbinden. In april 2014 heeft het kabinet het nieuwe beleid voor de toekomst gepresenteerd: de natuurvisie. In de natuurvisie beschrijft het kabinet in grote lijnen het natuurbeleid voor de komende 10 jaar. Kernpunt van de visie is een omslag in het denken: natuur hoort midden in de samenleving thuis en niet alleen in beschermde natuurgebieden. Dit is goed voor de economie én voor de biodiversiteit.

Vanaf 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming ingegaan. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet.

In het Programma Aanpak Stikstof (PAS, 2015-2021) werken overheden en maatschappelijke partners samen om de stikstofuitstoot te verminderen, het overschot aan stikstof (ammoniak en stikstofoxiden) in Natura 2000-gebieden tegen te gaan en daarmee ook economische ontwikkelingen mogelijk te maken.

Er geldt een verbod op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verharde oppervlakken. Onkruid mag alleen op niet-chemische manieren worden bestreden. Dit bevordert de biodiversiteit.

Vanuit het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) zijn er subsidies voor agrariërs die activiteiten ondernemen om de biodiversiteit te bevorderen. Vanuit de provincie is er de Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader (STIKA) die agrariërs met een vergoeding stimuleert op hun gronden maatregelen te treffen die bijdragen aan natuur- of landschapsbehoud.

De EU eist dat we een proactieve rol gaan spelen voor natuurbescherming. Nederland heeft bovendien naar aanleiding hiervan, in Artikel 1.12 van de nieuwe Wet natuurbescherming bepaald om in te zetten op het actief beschermen en/of herstellen van leefgebieden van rode lijstsoorten. Dit is een wettelijke taak voor alle organisaties en decentrale overheden in Nederland. Provincie Noord-Brabant heeft als bevoegd gezag een voortrekkersrol te vervullen om behalve passieve ook actieve natuurbescherming uit te voeren. Denk bijvoorbeeld aan meer groene handhaving, vergroening van de landbouw, uitbreiding van leefgebieden van beschermde soorten. Hierbij kan onder andere een beroep worden gedaan op het Groen Ontwikkelfonds Brabant.

Bij het natuurbeleid is de Rijksoverheid verantwoordelijk voor de kaders en ambities. De provincies zijn verantwoordelijk voor het invullen en uitvoeren van het beleid, zoals in het Natuurakkoord staat.

Gemeentelijk kader

In 2008 heeft de gemeente de internationale verklaring Countdown 2010 ondertekend, waarmee de gemeente aangaf zich in te zetten om het verlies aan biodiversiteit te stoppen.

Andere gemeentelijke beleidsstukken waar biodiversiteit aan de orde komt zijn: het Beeldkwaliteitsplan (2012), het Bomenbeleidsplan (2013-2033), de Bosnota (2011), de Toekomstvisie 2030 (2013) en de Structuurvisie (2011).

In 2011 is een burgerinitiatief ontstaan dat de biodiversiteit in Eersel wil beschermen. Deze groep inwoners draagt de naam Biodiversiteits-team Eersel en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente om de biodiversiteit in de gemeente te stimuleren. Daarnaast voert het B-team soms zelf acties uit. We vinden het belangrijk dergelijke initiatieven te omarmen en ze goed te ondersteunen.

1.6 Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

Landelijk kader

De Nederlandse gemeenten en het Rijk kopen 100% duurzaam in. Dat betekent dat tenminste de minimumeisen van PIANOo (ondersteunende website van het Expertisecentrum Aanbesteden vanuit de Rijksoverheid) worden toegepast.

De overheid koopt per jaar voor ca 70 miljard euro in en heeft daarmee een gezamenlijke inkoopkracht om invloed uit te oefenen op het verduurzamen van product- en marktketens. Begin december 2016 is het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen ondertekend door ruim 50 overheden (later zullen er meer volgen). Het Manifest richt zich op het stimuleren van marktpartijen tot duurzame innovaties en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen via het inkoopbeleid en opdrachtgeverschap van overheden. Ondertekende partijen stellen binnen een half jaar een

actieplan op om invulling te geven aan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Dat betekent o.a. het aanmoedigen en uitnodigen van de markt om zo duurzaam mogelijke producten en diensten te ontwikkelen en te leveren, bijvoorbeeld door dialoog met de markt te voeren en innovatiegericht in te kopen.

Gemeentelijk kader

In het inkoopbeleid en beleid Maatschappelijk Verantwoord Inkopen heeft de gemeente doelstellingen opgenomen op het gebied van duurzaamheid. Met dit beleid beoogt gemeente Eersel dat naast de financiële aspecten van inkoop, ook rekening wordt gehouden met de maatschappelijke gevolgen voor mens en milieu en mogelijkheden voor social return en het midden- en kleinbedrijf:

- Bij inkooptrajecten wordt een inkoopstrategie opgesteld waarin mogelijke duurzame oplossingen worden onderzocht. In elk geval worden minimaal de door PIANOo opgestelde duurzaamheidscriteria meegenomen;
- De gemeente kiest ervoor om zoveel mogelijk digitaal in te kopen, vooruitlopend op de wettelijke verplichtingen hiertoe die gelden per 1 juli 2017;
- De gemeente streeft ernaar dat een investering die de gemeente doet, naast het 'gewone' rendement, ook een concrete sociale winst (return) oplevert. De social return mogelijkheden worden gemotiveerd in de inkoopstrategie;
- Voor de concrete uitvoering van social return, namelijk het plaatsen van mensen bij de ondernemers, zal de ISD het inkoopteam bijstaan;
- Het Thema Eerlijkheid wordt niet expliciet benoemd, maar komt terug in de definitie van Duurzaam op een maatschappelijk verantwoorde wijze: Bij de sociale eisen en wensen die aan ondernemers gesteld worden binnen de kaders van het duurzaam inkopen ligt de focus veelal op het realiseren van goede arbeidsomstandigheden voor (productie)medewerkers, vaak in verre landen, aan het eind (of eigenlijk: het begin) van een lange keten van toeleveranciers. Werken, leveringen en/of diensten die onder niet aanvaardbare arbeidsomstandigheden (zoals kinderarbeid, dwangarbeid, discriminatie van werknemers, niet-betaling van leefbaar loon) tot stand komen of zijn gekomen worden geweerd;
- De gemeente richt, binnen de wettelijk mogelijkheden, haar inkopen zo in dat kansen worden geboden voor het lokale en/of regionale midden- en kleinbedrijf.

Het BIZOB werkt met enkele gemeenten in de regio een concept actieplan uit om invulling te geven aan het landelijke Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen. Op basis daarvan zal gemeente Eersel besluiten over ondertekening van het Manifest.

Bijlage 2 Aanvullende indicatoren ten behoeve van monitoring

Tabel 1. Personenmobiliteit/Modal split Eersel gemiddeld over 2009-2013 (Bron CBS, Onderzoek Verplaatsingen in Nederland via www.klimaatmonitor.databank.nl)

	Gemeente Eersel (%)	Nederland (%)
auto (bestuurder)	48	52,3
auto (passagier)	34,9	22,7
trein	0,5	9,4
bus/tram/metro	2,1	3,2
fiets	11,3	9,5

Tabel 2. Elektriciteitsverbruik gemeentelijke aansluitingen

Elektriciteit	2016 (kWh)	%
evenementen	29.723	2
gem gebouwen	512.524	27
OVL	1.050.297	55
Riool	318.781	17
VRI	14.376	1
Totaal	1.925.701	100

Tabel 3. Gasverbruik gemeentelijke aansluitingen

Gasverbruik	2016 (m ³)
4 aansluitingen (gemeentehuis, werf, 2 gymzalen)	28.287